

UNIVERSITY OF TUZLA

UNIVERZITET U TUZLI

UNIVERZITET U TUZLI
PRIRODNO-MATEMATIČKI FAKULTET
ODSJEK: GEOGRAFIJA
II CIKLUS STUDIJA

STUDIJSKI PROGRAM: EDUKACIJA U GEOGRAFIJI

U primjeni od akademske 2012/2013.godine

Univerzitetska 4, 75 000 Tuzla Tel.: 00387 (0)35 320 860, 320 900, Fax.: 320 861
www.pmf.untz.ba

I Opći dio

1. Akademska titula, odnosno stručno zvanje koje se stiče završetkom stepena II ciklusa studija

Završetkom stepena II ciklusa student stiče akademsku titulu, odnosno stručno zvanje: „*Magistar geografije*“, sa usmjerenjima:

- „*Magistar geografije - usmjerenje: edukacija u geografiji*“
- „*Magistar geografije - usmjerenje: geomorfologija*“
- „*Magistar geografije - usmjerenje: klimatologija*“
- „*Magistar geografije - usmjerenje: hidrogeografija*“
- „*Magistar geografije - usmjerenje: ekonomska geografija*“
- „*Magistar geografije - usmjerenje: geografija naselja*“
- „*Magistar geografije - usmjerenje: demogeografija*“
- „*Magistar geografije - usmjerenje: regionalna geografija*“
- „*Magistar geografije - usmjerenje: geografske osnove prostornog planiranja*“

2. Uslovi za upis na studijski program

Pravo upisa na studijski program „*Edukacija u geografiji*“ II ciklusa studija, na Odsjeku za geografiju PMF-a Univerziteta u Tuzli, stručni akademski profil „*Magistar geografije*“ imaju sva lica koja su završila četverogodišnji (240 ECTS) dodiplomski studij geografije, bilo kao jednopredmetni ili dvopredmetni studij. Drugi ciklus studija, *Edukacija u geografiji*, mogu upisati i studenti koji su završili i neki drugi četverogodišnji studijski program (240 ECTS) ili profil srodan geografiji. Navedeno se odnosi isključivo na studente koji su završili sljedeće studijske profile: ekonomija, geologija, geofizika, turizmologija, arhitektura, prostorno planiranje, demografija. Ostali, opći uslovi, kao i postupak upisa provodit će se po procedurama koje, u skladu sa zakonom i Statutom donosi Senat, prije utvrđivanja konkursa za upis studenata na II ciklus studija.

3. Naziv i ciljevi studijskog programa

Studijski program II ciklusa studija na Odsjeku geografija PMF-a Univerziteta u Tuzli „*Edukacija u geografiji*“ započinje od akademske 2012/13. godine. Završetkom studija student stiče zvanje „*Magistar geografije*“ - sa usmjerenjima. Diplomski studij traje jednu godinu (60 ECTS). Ciljevi studijskog programa su:

- Izvođenje i unapređenje nastave na drugom ciklusu studija po Bolonjskom procesu (ECTS);
- Školovanje kadrova koji će produbiti i proširiti stečena osnovna znanja, vještine i sposobnosti koje se po međunarodnim standardima pripisuju području geografije;
- Školovanje kadrova koji će biti osposobljeni za prepoznavanje, razumijevanje i analizu savremenih pojava, procesa i odnosa u geografskom okruženju; kako na lokalnoj tako i na globalnoj razini;
- Osposobljavanje studenata da uočene pojave i procese u geografskom okruženju objasne, analiziraju i predlože mjere kojima bi se pozitivni geoekološki procesi unaprijedili, a negativni spriječili ili sveli na najmanju moguću mjeru;

- Školovanje kadrova koji će biti sposobni kritički da vrednuju prirodne, društvene, ekonomske i ekološke odnose u životnom okruženju, s posebnim akcentom uspostavljanja održivog i dugoročnog društvenog i ekonomskog razvoja;
- Produbljivanje znanja o teritorijalnim strukturama na globalnom, regionalnom i lokalnom nivou, a posebno na području Bosne i Hercegovine i sjeveroistočne Bosne;
- Školovanje kadrova koji će biti osposobljeni za samostalan ili timski rad u raznim multidisciplinarnim ili interdisciplinarnim stručnim grupama kojima je geoprostorna stvarnost od primarnog značaja;
- Školovanje kadrova koji će se moći uključiti na treći ciklus studija geografije (Doktorski studij), ali i drugih srodnih nauka.

U vezi s mogućnostima budućeg rada, Odsjek za geografiju postavio je sljedeće ciljeve:

1. U oblasti naučnih istraživanja Odsjek za geografiju će se naročito baviti sistematskim proučavanjem zaštite i unapređenja životne sredine, zatim demogeografskim i urbanim geografskim problemima naselja, problemima hrane, energije, sirovina i vode kao i mogućnostima razvoja tercijarnih djelatnosti.
2. Navedeni problemi, kao imanentno geografski, sadržani su u regionalnom i prostornom planiranju Bosne i Hercegovine koji i dalje treba da budu predmet geografskih istraživanja.
3. Odsjek za geografiju također planira u daljem naučnom i stručnom radu međunarodnu saradnju sa univerzitetima iz Evropske unije. Uporedo s tim, vršiće se usklađivanje nastavnih programa, vršiti potrebne pripreme za učešće u zajedničkim naučnim projektima i raditi na uključivanju Odsjeka za geografiju u asocijaciju geografa Evropske unije. Odsjek za geografiju treba i dalje da unapređuje postojeću saradnju sa udruženjima Međunarodne geografske unije.
4. Uspostaviti jaču saradnju sa geografskim institucijama u zemlji i okruženju na bilateralnim osnovama i na principima pune ravnopravnosti i reciprociteta u nastavnom procesu.
5. Odsjek za geografiju će intenzivno raditi na poboljšanju kvaliteta geografskog obrazovanja u Bosni Hercegovini.

4. Trajanje II ciklusa i ukupan broj ECTS bodova

II ciklus studijskog programa „*Edukacija u geografiji*“ na Odsjeku za geografiju Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Tuzli, akademski profil „**Magistar geografije**“, traje jednu godinu studija, koji se vrjednuje s 60 ECTS bodova. Maksimalni angažman studenta u direktnoj nastavi utvrđen je nastavnim planom i iznosi 20 sati sedmično, u oba semestra.

5. Kompetencije i vještine koje se stiču kvalifikacijom (diplomom)

Plan i program II ciklusa studijskog programa „*Edukacija u geografiji*“ na Odsjeku za geografiju Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Tuzli, obrazovni profil „**Magistar geografije**“, po svojoj strukturi odgovara programima preporučenim Bolonjskom deklaracijom (po ECTS sistemu bodovanja) i sličan je studijskim programima (komparativni) više poznatih univerziteta koje su prihvatile ovaj proces. Djelomično se po svojim sadržajima razlikuju, zbog uvažavanja specifičnih aktuelnih potreba u Bosni i Hercegovini. Ipak, u suštini

studijski program kompatibilan je sa evropskim visokoškolskim sistemima koji omogućava dalje školovanje u inostranstvu.

Student koji završi II ciklus studijskog programa „Edukacija u geografiji“ osposobljen je za izvođenje nastavnog procesa iz geografije u osnovnim i srednjim školama.

Studenti koji su pokazali dobre rezultate na drugom ciklusu studija mogu se birati u saradnička i istraživačka zvanja na visokoškolskim ustanovama, kao i upisati treći ciklus studija (Doktorski studij).

Student koji završi II ciklus studijskog programa „Edukacija u geografiji“, pored općih kompetencija osposobljen je za:

- izvođenje nastavnog procesa iz geografije u osnovnim i srednjim školama;
- stiče znanja i obrazovanja tako da integrira fundamentalna znanja iz psihološko-pedagoških sadržaja i sadržaja uske struke;
- osposobljen je za didaktičku preobrazbu znanja iz pojedinih naučnih područja geografije;
- osposobljen je da naučne sadržaje iz didaktike primjenjuje u nastavnom procesu iz geografije;
- provodi istraživanja u nastavi primjenom novih metoda prenošenja znanja;
- osposobljen je za izradu nastavnih materijala i odgojno-obrazovnih programa za razvijanje tehnika i metoda podučavanja i za razvoj i evaluaciju kurikuluma i evaluaciju znanja;
- osposobljen je za mentorski rad sa nadarenim učenicima da razvija njihovu samostalnost i kreativnost, te ih uvodi u naučna istraživanja u oblasti geografije.

Student koji završi II ciklus studijskog programa „Edukacija u geografiji“ osposobljen je, također, za stručne i naučno-istraživačke poslove u naučnim, prostorno-planerskim, kartografskim i geoinformatičkim ustanovama, hidrometeorološkim, seizmološkim i statističkim zavodima, naučnim institutima, preduzećima, u službama državne i lokalne uprave, u turističkim organizacijama, muzejima, izdavačkim kućama i sl.

6. Uslovi prelaska sa drugih studijskih programa u okviru istih ili srodnih oblasti studija

- Položeni ispiti po starim studijskim programima, nastavnički smjer, priznaju se ako predmeti iz kojih su ispiti položeni, po svom sadržaju i obimu odgovaraju nastavnom predmetu novog studijskog programa od najmanje 80%. Priznavanjem ispita priznaje se i ocjena kojom je student ocijenjen, te broj bodova u skladu sa nastavnim planom studijskog programa.
- Otvaranjem novih studijskih programa prvog ciklusa na Odsjeku za geografiju PMF-a Univerziteta u Tuzli, studentima koji su stekli zvanje profesor geografije biće omogućeno da, uz polaganje razlike predmeta, stiču novu diplomu i zvanje iz srodnih geografskih disciplina.
- Položeni ispiti drugih studijskih programa prirodnih i društvenih nauka se priznaju ako predmeti iz kojih su ispiti položeni, po svom sadržaju i obimu odgovaraju nastavnom predmetu studijskog programa prvog ciklusa na Odsjeku za geografiju od najmanje 80%. Priznavanjem ispita priznaje se i ocjena kojom je student ocijenjen, te broj bodova u skladu sa nastavnim planom studijskog programa.

7. Lista obaveznih i izbornih predmeta i broj sati potreban za njihovu realizaciju, te pripadajući broj ECTS bodova

Studijski program: Edukacija u geografiji

Zvanje: „Magistar geografije“, sa pripadajućim usmjerenjem u dodatku diplome

PRIJEDLOG INOVIRANOG NASTAVNOG PLANA I PROGRAMA II CIKLUSA STUDIJA

Predmet	ZIMSKI SEMESTAR				LJETNJI SEMESTAR			
	P	A	L	ECTS	P	A	L	ECTS
Teorije i metode u fizičkoj geografiji	4	0	0	10				
Teorije i metode u antropogeografiji	4	0	0	10				
Teorije i metode u regionalnoj geografiji	4	0	0	10				
UKUPNO OBAVEZNIH	12	0	0	30				
USMJERENJE: EDUKACIJA U GEOGRAFIJI					P	A	L	ECTS
Metodologija istraživanja odgoja i obrazovanja					4	0	0	5
Savremeni oblici nastave geografije					4	0	0	5
Završni (magistarski) rad								20
UKUPNO OBAVEZNIH					8	0	0	30
USMJERENJE: GEOMORFOLOGIJA					P	A	L	ECTS
Geomorfologija kvartara					4	0	0	5
Tehnike naučnih istraživanja u geomorfologiji					4	0	0	5
Završni (magistarski) rad								20
UKUPNO OBAVEZNIH					8	0	0	30
USMJERENJE: HIDROGEOGRAFIJA					P	A	L	ECTS
Hidrometrija					4	0	0	5
Korištenje i zaštita voda					4	0	0	5
Završni (magistarski) rad								20
UKUPNO OBAVEZNIH					8	0	0	30
USMJERENJE: KLIMATOLOGIJA					P	A	L	ECTS
Promjene i kolebanje klimata					4	0	0	5
Urbana klimatologija					4	0	0	5
Završni (magistarski) rad								20
UKUPNO OBAVEZNIH					8	0	0	30
USMJERENJE: EKONOMSKA GEOGRAFIJA					P	A	L	ECTS
Geografski resursi i ekonomski razvoj					4	0	0	5
Geografski aspekt globalizacije					4	0	0	5
Završni (magistarski) rad								20
UKUPNO OBAVEZNIH					8	0	0	30

USMJERENJE: GEOGRAFIJA NASELJA					P	A	L	ECTS
Savremeni urbano-geografski problemi svijeta					4	0	0	5
Geografska transformacija ruralnih naselja					4	0	0	5
Završni (magistarski) rad								20
UKUPNO OBAVEZNIH					8	0	0	30
USMJERENJE: DEMOGEOGRAFIJA					P	A	L	ECTS
Analize i metode u demogeografiji					4	0	0	5
Demogeografski razvoj Bosne i Hercegovine					4	0	0	5
Završni (magistarski) rad								20
UKUPNO OBAVEZNIH					8	0	0	30
USMJERENJE: REGIONALNA GEOGRAFIJA					P	A	L	ECTS
Geografska regionalizacija i regionalni razvoj					4	0	0	5
Geografska regionalizacija Bosne i Hercegovine					4	0	0	5
Završni (magistarski) rad								20
UKUPNO OBAVEZNIH					8	0	0	30
USMJERENJE: GEOGRAFSKE OSNOVE PROSTORNOG PLANIRANJA					P	A	L	ECTS
Prostorno-planerska dokumentacija					4	0	0	5
Planiranje područja					4	0	0	5
Završni (magistarski) rad								20
UKUPNO OBAVEZNIH					8	0	0	30

8. Način izbora usmjerenja

Studenti samostalno biraju koje će usmjerenje izabrati.

9. Uslovi upisa u sljedeći semestar i način završetka studija

Student upisuje deseti semestar bez posebnih uslova. Student završava II ciklus studija odbranom završnog (magistarskog) rada, uz prethodni uslov da je položio sve ispite, odnosno izvršio sve nastavne obaveze predviđene Nastavnim planom i programom, a vezane za pojedinačna usmjerenja studenata. Student je obavezan izvršiti i duge obaveze koje su predviđene Zakonom o Visokom obrazovanju, Zakonom o Univerzitetu, Statutom Univerziteta, kao i Pravilnicima II ciklusa studija.

Teme završnih (magistarskih) radova usvaja NNV-a Fakulteta na prijedlog predmetnog nastavnika, potencijalnog mentora, uz prethodni dogovor s potencijalnim kandidat-studentom koji bi tu temu radio.

Student, na propisanom obrascu, podnosi zahtjev za dodjelu odobrene teme završnog (magistarskog) rada.

Završni (magistarski) rad student izrađuje samostalno.

10. Način izvođenja studija

Studij II ciklusa studijskog programa „Edukacija u geografiji“ na Odsjeku geografija Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Tuzli, akademski profil „**Magistar geografije**“ organizovan je isključivo kao redovni studij.

11. Uslovi nastavka studija

Studenti sa završetkom II ciklusa stiču prava nastavka školovanja na III ciklusu studija (Doktorskom studiju) na Odsjeku za geografiju.

12. Druga pitanja od značaja za izvođenje studijskog programa.

II Opis programa

1. Teorije i metode u fizičkoj geografiji

Cilj kursa: Upoznavanje studenata sa metodama u fizičkogeografskim istraživanjima (s posebnim naglaskom na metode terenskog i laboratorijskog istraživanja) i praktična primjena naučnih fizičkogeografskih metoda u istraživanju prirodnogeografske sredine.

Sadržaj kursa: Fizičkogeografski procesi, pojave, faktori u prirodi i njihova međusobna povezanost. Predmet istraživanja fizičke geografije - Geografska sredina (geosfere Zemlje). Osnovni principi istraživačkog rada u fizičkoj geografiji. Metode proučavanja reljefa, klime, hidrografije, tla i vegetacije.

Literatura:

1. M. Marković, R. Pavlović, T., Čupković (2003.): Geomorfologija, Rudarsko-geološki fakultet, Beograd.
2. A.S. Goudie (2003.): Encyclopedia of Geomorphology, Volume 1, Rotledge Taylor and Francis group, International Association of Geomorphologists, London and New York.
3. M. Vresk (1997.): Uvod u geografiju, Školska knjiga, Zagreb.
4. T. Šegota, A. Filipčić (1996.): Klimatologija za geografe, Školska knjiga, Zagreb.
5. S. Prohaska, V. Ristić (1996.): Hidrologija kroz teoriju i praksu, RGF, Beograd.
6. M. Herak (1990.): Geologija, Školska knjiga, Zagreb.
7. M. Čirić, T. (1986): Pedologija, Svjetlost, Sarajevo.
8. D. Dukić, (1984.): Hidrologija kopna, II izdanje, Naučna knjiga, Beograd.
9. V. Donassy, M. Olujić, Z. Tomašegović, (1983.): Daljinska istraživanja u geoznanostima, Jazu, Zagreb.

2. Teorije i metode u antropogeografiji

Cilj kursa: Upoznavanje studenata s gnoseološkim i epistemološkim problemima društvene geografije, kao i razumijevanje društveno-geografskih pojava i procesa na određenom području.

Sadržaj kursa: Predmet proučavanja društvene geografije. Geografsko poimanje prostora i stanovništva. Uticaj antropogenih faktora na preoblikovanje geoprostora. Uticaj ekonomskih djelatnosti na preoblikovanje geoprostora. Geografska sredina i organizacija društva. Naselja kao kompleksne antropogeografske pojave. Kvantitativne i kvalitativne metode u društvenoj geografiji. Metode i tehnike kartografskog i grafičkog prikazivanja i modeliranja prostornih pojava i procesa.

Literatura:

1. Vresk, M.: Uvod u geografiju, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
2. Bailly A., Ferras R. Elements d'epistemologie de la geographie. Armand Colin, Paris, 1997. (neka poglavlja),
3. Chorley R. and Hagget P.: Socio-economic models in Geography, University Paperback, Methuen, London, 1970.

4. Ritter W.: Wirtschaftsgeographie, Muenchen, 1991.
5. Wirth E.: Theoretische Geographie, Taubner Studienbuecher, Stuttgart, 1979. (odabrana poglavlja),
6. Werlen B.: Society, Action and Space, London, 1990.

3. Teorije i metode u regionalnoj geografiji

Cilj kursa: Upoznavanje studenata s teorijskim pristupima i metodama u regionalnoj geografiji, odnosno spoznaja principa i metoda geografske regionalizacije. Razviti kompetenciju kod studenta da prepozna posebnost regije kao proizvoda fizičkogeografskih i društvenogeografskih faktora na Zemlji, te da na osnovu toga izdvoji i definiše vrstu regije.

Sadržaj kursa: Osnovni principi istraživačkog rada u regionalnoj geografiji. Metode i metodologija geografske regionalizacije. Principi regionalizacije. Pojam i definicija geografske regije. Teorijski pristupi regionalizaciji. Regionalizacija, regionalizam i regionalni razvoj.

Literatura:

1. Bošnjović, I.: Regionalizacija u Bosni i Hercegovini, Ekonomski institut, Sarajevo, 1992.
2. Clavel Paul: An introduction to Regional Geography, Oxford, 1998.
3. Kicošev, S.: Geografske osnove prostornog planiranja, PMF, Novi Sad, 1998.
4. Marinović-Uzelac, A.: Prostorno planiranje, Dom Svijet, Zagreb, 2002.
5. Nir D.: Region as a Socio-environmental System, An Introduction to a Systemic Regional Geography
6. Rogić, V., 1963: Geografski koncept regije, Geografski glasnik 25, 113-119.
7. Vrišer, I.: Regionalno planiranje, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1978.
8. The Geo Journal Library, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht-Boston-London, 1990.

4. Metodologija istraživanja odgoja i obrazovanja

Cilj kursa: Upoznavanje studenata sa metodama istraživanja u pedagogiji, didaktici i metodici nastave (metodici nastave geografije). Razvoj stručnih sposobnosti kod kandidata koji svoju metodološku naobrazbu usmjeravaju ka novim pristupima u metodologiji pedagoških istraživanja. Priprema kandidata za uspješno uključivanje u nastavni proces, odnosno izvođenje nastave iz geografije u osnovnim i srednjim školama. Osposobljavanje studenata za istraživanje u procesu odgoja i obrazovanja, odnosno sticanje metodološke pismenosti u području odgoja i obrazovanja.

Sadržaj kursa: Predmet Metodologija istraživanja odgoja i obrazovanja obrađuje sva temeljna pitanja bitna za istraživanje odgoja i obrazovanja, a to su: vrste istraživanja u odgoju i obrazovanju, tok istraživanja, postupci i instrumenti istraživanja, te analiza podataka i primjena rezultata.

Literatura:

1. Bandur, V., Potkonjak, N. (1999) Metodologija pedagogije, Beograd: Savez pedagoških društava Jugoslavije,
2. Mužić, V. (1999) Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja, Zagreb: Educa

3. Mužić, V. (1973, 1986) Metodologija pedagoških istraživanja, Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva,
4. Matijević, M.; Mužić, V. i Jokić, M. (2003) Istraživati i objavljivati - elementi metodološke pismenosti u pedagogiji, Zagreb: HPKZ.
5. Sekulić-Majurec, A. (2000) Kvantitativan i / ili kvalitativan pristup istraživanjima pedagoških fenomena - neke aktualne dileme, u: Napredak, 141 (3): 289-300, Zagreb: HPKZ.
6. Vujević, Z. (2002) Uvođenje u znanstveni rad na polju društvenih znanosti: Zagreb: Školska knjiga

5. Savremeni oblici nastave geografije

Cilj kursa: Upoznavanje sa savremenim oblicima i novim tehnikama nastavnog procesa, te drugim postupcima koji će doprinijeti uspješnoj realizaciji programskih sadržaja iz geografije. Osposobljavanje za neposredan odgojno-obrazovni rad, odnosno stalno stručno, metodičko, pedagoško, psihološko i drugo obrazovanje.

Sadržaj kursa: Nastava kao proces poučavanja i učenja. Savremene didaktičke teorije, standardi, ciljevi i ishodi u nastavi geografije. Sistematski pristup planiranju nastave i principi djelotvorne nastave. Razvijajuća nastava, aktivno učenje i interaktivna nastava. Multimedija u geografiji.

Literatura:

1. Brofi, Dž. (2004): Nastava, pedagoško društvo Srbije, Beograd
2. Đorđević, V.(2007): Inovativni modeli nastave, Obrazovna tehnologija, Br. 4, Beograd.
3. Matas, M. (1998): Metodika nastave geografije, Zagreb;
4. Zgonik, M. (1967): Metodika nastave geografije, Sarajevo.
5. Romelić, J. M. (2003): Metodika nastave geografije, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad.
6. Tot, D. (2010): Učeničke kompetencije i savremena nastava, Odgojne znanosti, Vol. 12, Br. 1., Zagreb,

6. Geomorfologija kvartara

Cilj kursa: Upoznavanje sa naučnim značajem geomorfoloških istraživanja kvartarnog perioda. Klasifikacija geomorfoloških procesa i oblika kvartarnog perioda. Neotektonski pokreti i njihov utjecaj na kvartarno egzogeomorfološko oblikovanje savremenog reljefa. Geomorfološka eksplikacija regionalne prostorne distribucije i intenziteta kvartarnih egzogeomorfoloških procesa.

Sadržaj kursa: Predmet istraživanja geomorfologije kvartara. Geološki sastav kvartarnih naslaga. Kvartarna neotektonika. Kvartarni geomorfološki procesi i oblici u Bosni i Hercegovini.

Literatura:

1. Goudie, The Encyclopedia for Geomorphology, Rotledge, New York - London, 2001.

- Lepirica A.: Reljef makrogeomorfoloških regija Bosne i Hercegovine, Zbornik radova PMF-a Univerziteta u Tuzli, Svezak Geografija, Broj 5-6. Tuzla, 2009.
- Čičić, S.: Geologija Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2002.
- Grupa autora: Geologija Bosne i Hercegovine, Knjiga III, Kenozojske periode, Geoinženjering, Sarajevo, 1984.
- Marković, M. et all.: Geomorfologija, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2003.

7. Tehnike naučnih istraživanja u geomorfologiji

Cilj kursa: Da se studenti upoznaju sa metodama Primijenjene geomorfologije na osnovu kojih će vršiti morfološku, morfostrukturnu i morfogenetsku analizu reljefa. Cilj predmeta je identifikacija geomorfoloških procesa, pojava i reljefnih oblika primjenom kabinetskih i terenskih metoda istraživanja.

Sadržaj kursa: Morfološka analiza reljefa, odnos reljefa i geološke strukture, identifikacija reljefnih oblika prema dominantnom geomorfološkom procesu, izrada geomorfološke karte savremenim naučnim tehnikama istraživanja.

Literatura:

- Marković, M.: Osnovi primenjene geomorfologije, Geoinstitut, Beograd, 1983.
- Goudie, The Encyclopedia for Geomorphology, Rotledge, New York - London, 2001.
- Lepirica A.: Reljef makrogeomorfoloških regija Bosne i Hercegovine, Zbornik radova PMF-a Univerziteta u Tuzli, Svezak Geografija, Broj 5-6. Tuzla, 2009.
- Čičić, S.: Geologija Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2002.
- Grupa autora: Geologija Bosne i Hercegovine, Knjiga III, Kenozojske periode, Geoinženjering, Sarajevo 1984.
- Marković, M. et all.: Geomorfologija, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2003.

8. Hidrometrija

Cilj kursa: Da se student upozna sa metodima i tehnikom mjerenja raznih elemenata riječnog režima, kao i obradom dobijenih podataka. Upoznavanje sa vrstama, tipovima i upotrebom hidrometrijskih instrumenata. Cilj je osposobiti studente za samostalni rad na terenu.

Sadržaj kursa: Uvod - Predmet i zadaci proučavanja. Mjerenje temperature vode i leda - Instrumenti i način mjerenja. Mjerenje nivoa vode - Tipovi vodomjera. Mjerenje dubine vode - Pribori i metode za mjerenje dubine vode. Mjerenje brzine vode - Hidrometrijski plovci. Hidrometrijsko krilo. Pito-cjev. Određivanje proticaja - Različite metode za određivanje proticaja. Mjerenje pronosa riječnog nanosa - Lebdeći nanos. Vučeni nanos. Obrada hidroloških podataka - Metode obrade. Tačnost hidroloških podataka. Mreža hidroloških stanica.

Literatura:

- Dukić, D., Gavrilović, Lj.: Hidrologija, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2006.

2. Prohaska S.: Hidrologija I deo, Rudarsko-geološki fakultet, Institut za vodoprivredu "Jaroslav Černi" i Republički hidrometeorološki zavod Srbije, Beograd, 2003.
3. Jovanović S. i dr.: Hidrometrija, Građevinski fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 1986.

9. Korištenje i zaštita voda

Cilj kursa: Da se studenti upoznaju sa vodom kao prirodnim resursom i sa svim oblicima njegovog korištenja. Kroz posljedice zagađenja voda treba da se razvije veća svijest ka očuvanju i zaštiti vodnih resursa.

Sadržaj kursa: Uvod - Pojam i podjela vodoprivrede. Vodni resursi - Pojam resursa. Procjena vodnih resursa. Oblici korištenja voda - Snabdijevanje stanovništva i industrije vodom. Navodnjavanje. Hidroenergetika. Plovidba. Ribogojstvo. Turizam i rekreacija. Kvalitet voda - Ocjena kvaliteta voda. Stanje kvaliteta. Izvori zagađenja. Zaštita voda - Zaštita od zagađenja. Zaštita od prekomjernog trošenja vode. Štednja vode.

Literatura:

1. Dukić, D., Gavrilović, Lj.: Hidrologija, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2006.
2. Gavrilović LJ, Lješević M.: Voda kao uslov života i prirodni resurs, Zbornik radova "Voda za 21. vek", Beograd, 1999.
3. Vladislavljević Ž.: O vodoprivredi - pogledi i metode, Građevinski fakultet, Beograd, 1969.

10. Promjene i kolebanja klimata

Cilj kursa: Da studenti steknu sliku o razlici između kolebanja i promjene klimata; da se ukaže na dominantne prirodne faktore kolebanja klimata; da se ukaže na mogući uticaj antropogenog faktora u savremenim kolebanjima klime.

Sadržaj kursa: Klimatski elementi i klimatski faktori. Spoljašnji klimatski faktori (Sunčeva aktivnost, vulkanske erupcije). Unutrašnji klimatski faktori (promjene opšte cirkulacije atmosfere, ostali faktori). Antropogeni faktori (gasovi efekta staklene bašte, aerosol, promjene albeda Zemlje, ostali faktori). Kjoto protokol i smanjenje emisije gasova efekta staklene bašte. Projekcije buduće klime na Zemlji. Stanje i dinamika ozonskog omotača, Montrealski protokol. Astronomske hipoteze promjena klime.

Literatura:

1. Ducić V., Radovanović M. (2005). Klima Srbije, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
2. Dukić D. (1998). Klimatologija, Geografski fakultet, Univerziteta u Beogradu, Beograd.
3. Summary for Policymakers -A Report of Working Group I of the Intergovernmental Panel on Climate Change (2001), www.ipcc.ch/pub/spm22-01.pdf
4. The 2002 UNEP/WMO Scientific Assessment of Ozone Depletion http://www.wmo.ch/web/arep/reports/o3_assess_rep_2002_front_page.html

5. Šegota, T. Filipčić, A. (1996). Klimatologija za geografe, Školska knjiga, Zagreb, 1996.

11. Urbana klimatologija

Cilj kursa: Da studenti steknu osnovne pojmove o klimi gradova, zatim da logički shvate modificiranu klimu utjecajem gradova. Poseban akcenat je dat na značaju urbane klimatologije u prostornom planiranju.

Sadržaj kursa: Grad kao modifikator klime. Sastav vazduha u gradovima. Promjene Sunčevog zračenja i insolacija u gradovima. Temperatura zraka u gradovima. Zračni pritisak i vjetar u gradu. Vlažnost zraka i padavine u gradu. Gradska magla i smog. Urbana klimatologija i prostorno planiranje.

Literatura:

1. Ducić V., Anđelković G.: Klimatologija (Praktikum za geografe), Geografski fakultet, Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2005.
2. Anđelković G.: Beogradsko ostrvo toplote (odlike, uzroci i posledice), Geografski fakultet, Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2005.
3. Dukić D.: Klimatologija, Geografski fakultet, Univerziteta u Beogradu, Beograd, 1998.
4. Šegota, T. Filipčić, A.: Klimatologija za geografe, Školska knjiga, Zagreb, 1996.
5. Landsberg H. E.: The Urban Climate, Academic Press, New York, 1981.

12. Geografski resursi i ekonomski razvoj

Cilj kursa: Upoznavanje studenata sa osnovnim geografskim resursima i njihovom značaju za ekonomski razvoj.

Sadržaj kursa: Pojam, podjela i značaj geografskih resursa za ekonomski razvoj. Prirodno-geografski resursi i njihov značaj za razvoj privrede. Osnovni principi i metode valorizacije prirodno-geografskih resursa. Razmještaj, struktura, dinamika i ekonomsko-geografski značaj stanovništva. Osnovne karakteristike i ekonomsko-geografska uloga naselja.

Literatura:

1. Dinić, J.: Ekonomska geografija, Ekonomski fakultet, Beograd, 1990.
2. Bilen, M., Kurtek, P.: Ekonomska geografija svijeta, Školska knjiga, Zagreb, 1988.
3. Hanink, D.M.: Principles and applications of Economic geography, New York, 1996.

13. Geografski aspekt globalizacije

Cilj kursa: Sagledavanje fenomena globalizacije sa geografskog aspekta.

Sadržaj kursa: Pojam i suština globalizacije. Determinante i komponente globalizacije. Globalizacija i novi svjetski poredak. Globalizacija kao faktor ekonomsko-geografskog razvoja. Globalizacija i urbano-geografski razvoj. Globalizacija i stanovništvo. Nosioci globalizacije. Međunarodne integracije.

Literatura:

1. Vresk, M.: Geografija i globalni razvoj, Geografski horizont, Broj 1, Zagreb, 1996.
2. Seleši, M.: Transnacionalne kompanije kao nositelji globalizacije, Geografski horizont, Broj 1, Zagreb, 1996.
3. Miroslav, S.: Geografski aspekt globalizacije, Zbornik radova III hrvatskog geografskog kongresa, Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb, 2003.
4. Grčić, M.: Politička geografija, Geografski fakultet, Beograd, 2000.

14. Savremeni urbano-geografski problemi svijeta

Cilj kursa: Upoznavanje studenata sa osnovnim urbano-geografskim problemima svijeta, njihovim uzrocima i posljedicama.

Sadržaj kursa: Pojam i podjela osnovnih urbano-geografskih problema. Grad kao ekosistem. Ekološki problemi grada (degradacija i onečišćenje okoliša uzrokovana urbanim razvojem). Problemi socijalne sredine (slabljenje zajedništva u okviru urbanog života, dehumanizacija pojedinih dijelova grada, degradacija stambenih zona i slamizacija). Problemi prostorne organizacije života u gradu (prostorna cirkulacija robe i ljudi, problemi opskrbe stanovništva gradova sirovinama, prehrambenim proizvodima, energentima, pitkom i industrijskom vodom i dr.).

Literatura:

1. Vresk, M.: Grad i urbanizacija, Školska knjiga, Zagreb, 2002.
2. Vresk, M.: Razvoj urbanih sistema u svijetu, Školska knjiga, Zagreb, 2002.
3. Roth, Lj.: Razvoj urbanih sistema u svetu, Srpsko geografsko društvo, Beograd, 2001.
4. Spahić, M.: Osnovi geoekologije, Harfo-graf, Tuzla, 1999.

15. Geografska transformacija ruralnih naselja

Cilj kursa: Upoznavanje studenata sa osnovnim pojmovima, podjelom i značajem ruralnih naselja, te transformacijom ruralnih prostora pod uticajem procesa industrijalizacije, urbanizacije i deagrarizacije. Sagledavanje značaja razvoja ruralnih prostora za održivi razvoj i društveno-ekonomski napredak.

Sadržaj kursa: Pojam i podjela ruralnih prostora. Kriteriji izdvajanja ruralnih prostora. Uzroci i posljedice procesa industrijalizacije, urbanizacije i suburbanizacije, deagrarizacije i njihov uticaj na transformaciju seoskih naselja (prednosti i nedostaci). Migracije stanovništva ruralnih prostora (stalne migracije - uzroci i posljedice; dnevne migracije - uzroci i posljedice; kretanje stanovništva iz gradova prema ruralnim područjima - uzroci i posljedice. Sadržaj ruralnog okoliša. Značaj ruralnih prostora za održivi razvoj i društveno-ekonomski napredak.

Literatura:

1. Crkvenčić, I., Malić, A.: Agrarna geografija - geografski aspekti agrarnih područja, Školska knjiga, Zagreb, 1988.

2. Vresk, M.: Grad i urbanizacija, Školska knjiga, Zagreb, 2002.
3. Spahić, M.: Osnovi geoekologije, Harfo-graf, Tuzla, 1999.

16. Analize i metodi u demogeografiji

Cilj kursa: Upoznavanje studenata sa analizama, metodama, tehnikama i modelima proučavanja stanovništva.

Sadržaj kursa: Analiza načina izračunavanja pokazatelja prirodnog i mehaničkog kretanja, te struktura stanovništva. Matematički metodi izrade projekcija stanovništva. Analitički metodi izrade projekcija stanovništva. Projekcije aktivnog stanovništva. Projekcije poljoprivrednog stanovništva. Projekcije gradskog i seoskog stanovništva. Metodi projekcija potražnje radne snage. Klasifikacija demografskih modela. Analitičko-sintetički modeli. Funkcionalno-sintetički modeli. Maltuzijanske populacije. Stacionarno i stabilno stanovništvo. Sintetičko-deterministički modeli.

Literatura:

1. Breznik, D., Demografija, analiza, metodi i modeli, Naučna knjiga, Beograd, 1988.
2. Đurđev, B., Osnovne tehnike u demografiji, Društvo demografa Jugoslavije, Novi Sad 2001.
3. Rowland, D. Demographic methods and concepts, Oxford University Press, 2003.

17. Demogeografski razvoj Bosne i Hercegovine

Cilj kursa: Upoznavanje studenata sa osnovnim demogeografskim razvojem stanovništva BiH, faktorima koji su uticali na razvoj stanovništva i značaj stanovništva kao faktora ukupnog ekonomsko - geografskog i socio - geografskog razvoja BiH.

Sadržaj kursa: Analiza razvoja naseljenosti BiH. Demogeografske promjene stanovništva BiH u prirodnom i mehaničkom kretanju, te strukturama stanovništva. Budući demogeografski trendovi razvoja bosanskohercegovačke populacije. Izrada prognoza i perspektiva budućeg demogeografskog razvoja stanovništva BiH. Populaciona politika BiH.

Literatura:

1. Imamović, E.: Porijeklo i pripadnost stanovništva BiH, Bosanski korijeni, Sarajevo, 1998.
2. Enciklopedija Jugoslavije, Separat SR Bosne i Hercegovine, JLZ, Zagreb, 1983.
3. Knjige popisa stanovništva BiH.
4. Statistički godišnjaci Bosne i Hercegovine, Republički zavod za statistiku, Sarajevo, različita godišta.
5. Statistički godišnjaci/ljetopisi Federacije BiH, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo, različita godišta.
6. Vitalni događaji u BiH, SZS.

18. Geografska regionalizacija i regionalni razvoj

Cilj kursa: Upoznavanje studenata s geografskom regionalizacijom, regionalnim razvojem i korelacionim vezama između njih. Razvoj kompetencija kod studenata pri izboru problemskih

tema vezanih za regionalizaciju, odnosno osposobljavanje studenata za rad na projektima regionalnog razvoja.

Sadržaj kursa: Ciljevi geografske regionalizacije. Karta kao instrument regionalizacije. Regionalizacija kao poseban vid klasifikacije. Regionalizacija i političke prilike. Regionalni elementi i funkcionisanje administrativnih sistema.

Literatura:

1. Ilešić S., O načelima geografske rejonizacije (regionalizacije), Zbornik radova V kongresa geografa FNRJ, Cetinje
2. Papić Krešimir, Koncepti regionalizacije, Ekonomski fakultet Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo.
3. Stojkov Borislav: Regionalizacija kao osnova regionalnog razvoja Srbije. Regionalizacija Srbije, transgranična saradnja i socio-kulturni procesi u Jugoistočnoj Evropi, Geografski fakultet, Beograd, 2004.
4. Vrišer Igor, Ekonomska regionalizacija – Teorija in praksa, Geografski vestnik, LX, Ljubljana, 1988.
5. Vrišer Igor, Regionalno planiranje, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1978.
6. Clavel Paul, An introduction to Regional Geography, Oxford, 1998.
7. Nir D., Region as a Socio-environmental System, An Introduction to a Systemic Regional Geography, The Geo Journal Library, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht-Boston-London, 1990.
8. Vajdenfeld Verner, Vesels Volfang, Evropa od A do Š, Priručnik za evropsku integraciju, Bon, 2004.

19. Geografska regionalizacija Bosne i Hercegovine

Cilj kursa: Upoznavanje studenata s tradicionalnom (historijskom) i savremenom regionalizacijom Bosne i Hercegovine. Upoznavanje sa različitim vidovima regionalizacije teritorija Bosne i Hercegovine. Savremena ekonomsko-politička regionalizacija Evrope. Isticanje značaja regionalizacije Bosne i Hercegovine u cilju ekonomskog i političkog razvoja ovog prostora.

Sadržaj kursa: Tipovi regionalizacije: Prirodne - fizionomske regije Bosne i Hercegovine (geotektonske jedinice BiH, makrogeomorfološke regije BiH, klimatske regije BiH, Ekološko-vegetacijske regije BiH); Ekonomske i nodalno-funkcionalne regije Bosne i Hercegovine.

Literatura:

1. Čičić, S.: Geološki sastav i tektonika Bosne i Hercegovine, Earth Science Institute, Sarajevo, 2002.
2. Lepirica, A.: Reljef geomorfoloških makroregija Bosne i Hercegovine, Zbornik radova Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Tuzli br. 6, 2009., str. 7-52.
3. Nurković, S., Mirić, R.: Osvrt na geografsku regionalizaciju Bosne i Hercegovine, Geografski radovi, Broj 1, Univerzitet u Tuzli, Tuzla, 2005.
4. Papić K.: Ekonomskogeografske regije Bosne i Hercegovine, Geografski pregled, Geografsko društvo BiH, sv. XXI, Sarajevo, 1977., str. 23-55;
5. Papić, K.: Koncepti regionalizacije, Dela, številka 4, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta (oddelek za geografijo), 1987.

6. Rogić V.: Regionalizacija Jugoslavije, Geografski glasnik, Br. XXXI, Zagreb, 1973.
7. Rogić V.: Regionalizacija Središnjeg planinskog prostora Jugoslavije, Zbornik XIX kongresa geografa Jugoslavije, Sarajevo, 1974.
8. Stefanović, V. et all: Ekološko-vegetacijska rejonizacija Bosne i Hercegovine, Šumarski fakultet u Sarajevu, Posebna izdanja br. 17, Sarajevo, 1983.
9. Grupa autora: Socijalistička republika Bosna i Hercegovina, Separat II izdanja Enciklopedije Jugoslavije, JLZ, Zagreb, 1983.
10. Brunt, B. M.: Regions and Western Europe, Journal off Geography, 1995.
11. Clavel Paul, An introduction to Regional Geography, Oxford, 1998.
12. Vajdenfeld Verner, Vesels Volfang, Evropa od A do Š, Priručnik za evropsku integraciju, Bon, 2004.

20. Prostorno-planerska dokumentacija

Cilj kursa: Upoznavanje studenata sa pojmom i podjelom planova prostornog uređenja. Upoznavanje studenata sa načelima prostornog planiranja, vrstama, postupkom i načinom donošenja prostorno-planerske dokumentacije regionalnih, kantonalnih, općinskih, područja posebne namjene, urbanističkih i regulacionih planova.

Sadržaj kursa: Upoznavanje sa vrstama prostorno planerske dokumentacije. Upoznavanje studenata sa ulogom i zadacima članova planerskog tima. Upoznavanje studenata sa postupkom donošenja prostorno planerske dokumentacije.

Literatura:

1. Bublin, M.: Prostorno planiranje, Univerzitetska knjiga, Sarajevo, 2000.
2. Kicošev, S., Dunčić, D.: Geografske osnove prostornog planiranja, Institut za geografiju, PMF, Univerzitet u Novom Sadu, 1998.
3. Marinović-Uzelac, A.: Prostorno planiranje, Svijet, Zagreb, 2001.
4. Mujagić, N.: Prostorno planiranje za geografe, Fakultet za javnu upravu, Sarajevo, 2010.
5. Piha, B.: Prostorno planiranje, Građevinska knjiga, Beograd, 1973.
6. Seymour, J.M., Mazza, L., Burchell, R.W.: Exploration in Planning Theory, Center for Urban Policy Research, Rutgers, New Jersey, 1996.
7. Vrišer, I.: Regionalno planiranje, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1976.
8. Vresk, M.: Grad i urbanizacija - osnove urbane geografije (peto dopunjeno izdanje) Školska knjiga, Zagreb, 2002.

21. Planiranje područja

Cilj kursa: Ukazati studentima na mjesto, ulogu, značaj i primjenu geografskih naučnih disciplina u uređenju i funkcionalnoj organizaciji prostora. Praktično upoznati studente sa metodama i postupcima planiranja prostora. Izgraditi kod studenata stavove i shvatanje o prostoru u opštem i zajedničkom interesu društvene zajednice koja donosi prostorni plan.

Sadržaj kursa: Upoznavanje sa vrstama prostorno planerske dokumentacije. Prostorno planerski tim i mjesto geografa u njemu. Zadaci geografa planera u procesu pripreme i izvođenja planiranja područja.

Literatura:

1. Bublin, M.: Prostorno planiranje, Univerzitetska knjiga, Sarajevo, 2000.
2. Kicošev, S., Dunčić, D.: Geografske osnove prostornog planiranja, Institut za geografiju, PMF, Univerzitet u Novom Sadu, 1998.
3. Marinović-Uzelac, A.: Prostorno planiranje, Svijet, Zagreb, 2001.
4. Mujagić, N.: Prostorno planiranje za geografe, Fakultet za javnu upravu, Sarajevo, 2010.
5. Piha, B.: Prostorno planiranje, Građevinska knjiga, Beograd, 1975.
6. Seymour, J.M., Mazza, L., Burchell, R.W.: Exploration in Planning Theory, Center for Urban Policy Research, Rutgers, New Jersey, 1996.
7. Vrišer, I.: Regionalno planiranje, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1976.
8. Vresk, M.: Grad i urbanizacija - osnove urbane geografije (peto dopunjeno izdanje) Školska knjiga, Zagreb, 2002.